

TEMA: EL SALVAMENT DEL PATRIMONI CULTURAL A CATALUNYA, DURANT LA GUERRA CIVIL 1936-1939.

AUTOR: Josep Maria Ainaud de Lasarte
Historiador

Els anys de la guerra i els estralls de la revolució coetània van representar per a Catalunya el més gran perill per a la conservació del seu patrimoni cultural.

L'estiu del 1936, el major perill el van representar els vandalismes dirigits contra el patrimoni de l'església catòlica, el més nombrós i el més valuós dels existents a Catalunya. Pràcticament tots els temples van ser destruïts per les flames i, la major part dels altars barrocs de fusta i molts retaules gòtics que encara eren en culte, es van perdre. Els monuments arquitectònics aguantaren millor les destruccions, però moltes imatges foren destruïdes, tot i ser de pedra. Una gran part dels tresors de metalls preciosos – imatges, custòdies i reliquiaries – van desaparèixer o van ser fosos. D'altres, acabada la guerra, van passar al mercat d'antiguitats i possiblement, van ser dispersats dins el mercat internacional. La manca d'un inventari rigorós va dificultar la seva recuperació, tot i els esforços de particulars i d'institucions per retrobar-los.

La Generalitat de Catalunya va fer tot el que estava al seu abast per a intentar salvar el patrimoni cultural de Catalunya. Des dels primers dies, tot i el daltabaix que representava la revolta militar i la guerra que esclatava arreu d'Espanya, la Conselleria de Cultura es mobilitzà per tal d'impedir les destruccions i el pillatge que duïen a terme els elements antireligiosos i iconoclastes. Tot i que els mitjans eren escassos – les urgències bèl·liques eren prioritàries, en mitjans i en personal – el Govern de la Generalitat pogué comptar amb la col·laboració decidida i arriscada de moltes persones. Cal recordar alguns noms: el Conseller de Cultura, Ventura Gassol, que salvà persones i monuments i hagué d'exiliar-se el mes d'octubre de 1936; els seus col·laboradors Josep Miquel i Maiol, Agustí Duran i Sanpere, Jordi Rubió i Balaguer, Joaquim Folch i Torres, Josep Gudiol i Ricart, entre d'altres. Es pogueren salvar, ja en un primer moment, la Catedral de Barcelona, el Monestir de Montserrat, els de Santes Creus i Poblet – amb la col·laboració entusiasta d'Eduard Toda, que els custodià – i les principals col·leccions d'art privades i públiques.

En començar els bombardeig sobre les ciutats catalanes, el Govern de la Generalitat decidí traslladar els fons dels principals museus catalans fora de Barcelona, i al mateix temps, organitzà una gran exposició d'art català medieval a París – “L'art de la Catalogne” – que fou una autèntica sorpresa per a molts europeus. Tot fou retornat a Catalunya en acabar la guerra. Cal destacar que les persones que més havien sobresortit en el salvament del patrimoni cultural de Catalunya foren sancionades per les autoritat “per haver col·laborat amb el Govern de la República”.